

กรมควบคุมโรค
Department of Disease Control

แนวทางการจัดทำบันทึกข้อตกลง ของกรมควบคุมโรคกับหน่วยงานภายนอก

จัดทำโดย

กองกฎหมาย กรมควบคุมโรค

สารบัญ

หลักการและเหตุผล	1
วัตถุประสงค์	3
รูปแบบบันทึกข้อตกลง	4
• บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MOU)	4
• บันทึกความตกลง (Memorandum of Agreement: MOA)	4
• ข้อตกลงการใช้ตัวอย่างวัตถุเพื่อการวิจัย (Material Transfer Agreement: MTA)	4
• ข้อตกลงการทำวิจัยทางคลินิก (Clinical Trials Agreement: CTA)	5
• สัญญา (Contract)	5
• ความตกลง (Agreement)	5
ขั้นตอนการทำบันทึกข้อตกลงที่ลงนามกับหน่วยงานภายในประเทศ	6
ขั้นตอนการทำบันทึกข้อตกลงที่ลงนามกับหน่วยงานต่างประเทศ	7
โครงสร้างและหัวข้ออันเป็นสาระสำคัญของบันทึกข้อตกลง	10
Question & Answer	15
ภาคผนวก	
ตัวอย่างบันทึกข้อตกลง	
กระบวนการจัดทำบันทึกข้อตกลง	
สำเนาหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0503/ว 59	
เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสนอหนังสือสัญญาตามบทบัญญัติ	
มาตรา 178 ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2562	
หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/ว 26	
เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่	
โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ลงวันที่ 29 มกราคม 2558	
หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 0805/ว 972	
เรื่อง แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงาน	
สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี	
ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2558	

หลักการและเหตุผล

เนื่องจากปัจจุบันหน่วยงานภายใต้สังกัดกรมควบคุมโรคได้มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานภายนอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ หรือหน่วยงานในสังกัดกระทรวงสาธารณสุขมากขึ้น แต่ในเรื่องของการจัดทำบันทึกข้อตกลงนั้นยังไม่มีแนวทางในการจัดทำที่ชัดเจนทำให้หน่วยงานผู้จัดทำบันทึกข้อตกลงมีความเข้าใจคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับขั้นตอนการจัดทำบันทึกข้อตกลง โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 มีการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมควบคุมโรคกับหน่วยงานภายนอก ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งกองกฎหมายได้เข้าไปมีส่วนในการพิจารณาในเนื้อหาและรายละเอียดของบันทึกข้อตกลงดังกล่าว จำนวน 29 ฉบับ ซึ่งพบว่ายังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน รูปแบบ รวมถึงผู้มีอำนาจในการลงนาม ทำให้การจัดทำบันทึกข้อตกลงเกิดความล่าช้า เกิดปัญหาและอุปสรรค ไม่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน และอาจส่งผลให้ภารกิจของกรมควบคุมโรคไม่บรรลุวัตถุประสงค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานภายนอกในต่างประเทศซึ่งจะต้องปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ มติคณะรัฐมนตรีที่กำหนดไว้ กรมควบคุมโรคจึงได้จัดทำแนวทางการจัดทำบันทึกข้อตกลงของกรมควบคุมโรคกับหน่วยงานภายนอก เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกรมควบคุมโรคสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบันทึกข้อตกลงต่อไป

การจัดทำบันทึกความเข้าใจ¹ (Memorandum of Understanding: MOU) หรือบันทึกข้อตกลง (Memorandum of Agreement : MOA) ระหว่างหน่วยงานราชการ หรือองค์กรต่าง ๆ นับเป็นช่องทางหนึ่งในการประสานความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพ และมีประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนทรัพยากร องค์ความรู้ และบุคลากร ถึงแม้ว่าในปัจจุบันหน่วยงานราชการได้นำการจัดทำ MOU หรือ MOA มาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการภารกิจของตนตามขอบเขตหน้าที่และอำนาจมากขึ้นแต่ยังคงมีความสับสนในการนำไปปฏิบัติ และความเข้าใจผิดในประเด็นผลผูกพันทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม หากมีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามบันทึกการจัดทำ MOU หรือ MOA นั้น จะมีผลผูกพันทางกฎหมายหรือไม่ให้ต้องพิจารณาที่ เนื้อหาที่ระบุไว้ในบันทึกที่จัดทำร่วมกัน หากเนื้อหามีเจตนาให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมาย หรือมีการระบุความรับผิดชอบ หน้าที่ของแต่ละฝ่ายชัดเจน ซึ่งเข้าลักษณะเป็นข้อตกลงหรือสัญญาที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ย่อมมีผลทางกฎหมาย

ความตกลงระหว่างประเทศ²เป็นเอกสารหรือตราสารที่ตั้งแต่สองฝ่ายขึ้นไปทำข้อตกลงร่วมกันในเรื่องใดเรื่องหนึ่งว่า แต่ละฝ่ายจะปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใดระหว่างกัน โดยอาจจัดทำระหว่างรัฐกับรัฐ

¹ วารสารทางวิชาการ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ออนไลน์. สารความรู้ MOU MOA และ MOC.

สืบค้นเมื่อ มกราคม 31, 2563, จาก http://www.dla.go.th/DLA-Magazine/eMag_DLA4/files/basic-html/page13.html

² ความตกลงระหว่างประเทศ. (2559). แหล่งที่มา <http://www.eastasiawatch.in.th/th/agreement/> (5 กุมภาพันธ์ 2563)

หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างหน่วยงานภายในประเทศกับหน่วยงานต่างประเทศ ก็ได้ ความตกลงระหว่างประเทศที่จัดทำขึ้นระหว่างรัฐกับรัฐ หรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ หรือระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับองค์การระหว่างประเทศ อาจมีสถานะเป็นสนธิสัญญา (treaty) ที่มีผลผูกพันภายใต้บังคับของกฎหมายระหว่างประเทศก็ได้ ขึ้นกับเจตนาของภาคี ทั้งนี้ สนธิสัญญา (Treaty) เป็นชื่อเรียกโดยทั่วไป ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้ใช้คำว่า “หนังสือสัญญา³” ซึ่งหมายถึงความตกลงระหว่างคู่ภาคีสองฝ่ายหรือมากกว่าที่เป็นลายลักษณ์อักษร โดยเป็นความตกลงที่ทำขึ้นกับรัฐหรือกับองค์การระหว่างประเทศ ทั้งนี้ ไม่จำกัดว่าจะเรียกชื่ออย่างไร เช่น สนธิสัญญาตามกฎหมายระหว่างประเทศ อนุสัญญา พิธีสาร (Protocol) ความตกลง (Agreement) ญัตติ บันทึกความเข้าใจ (Memorandum of Understanding: MoU) หรือปฏิญญา เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการจัดทำข้อตกลงในรูปแบบของสัญญา⁴ ซึ่งเป็นข้อตกลงระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย หรือหลายฝ่าย ที่ยอมเข้าผูกพันกันว่าจะกระทำการหรือไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งและหากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงอีกฝ่ายก็สามารถใช้สิทธิกฎหมายเรียกร้องให้ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

---

³ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2560). บทบาทของรัฐสภากับการให้ความเห็นชอบหนังสือสัญญาระหว่างประเทศตามรัฐธรรมนูญ 2560. สืบค้นเมื่อ มกราคม 30, 2562, จาก <http://www.parliament.go.th>.

⁴ คู่มือสัญญาสำหรับผู้ประกอบการ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. (2559). ความหมายของสัญญา. แหล่งที่มา <http://www.led.go.th/datacenter/pdf/manual/040759-6.pdf> (5 กุมภาพันธ์ 2563)

วัตถุประสงค์

เอกสารฉบับนี้จัดทำขึ้นโดยมีความมุ่งหมายให้หน่วยงานในสังกัดกรมควบคุมโรคมีความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอน และรูปแบบของการจัดทำบันทึกข้อตกลง เพื่อให้หน่วยงานในสังกัดกรมควบคุมโรคใช้เป็นแนวทางในการจัดทำบันทึกข้อตกลงระหว่างกรมควบคุมโรคกับหน่วยงานภายนอกต่อไป

รูปแบบบันทึกข้อตกลง

TYPES OF MEMORANDUM

1. **บันทึกความเข้าใจ**⁵ (Memorandum of Understanding: MOU) เป็นหนังสือ ซึ่งฝ่ายหนึ่ง แสดงความสมัครใจจะปฏิบัติอย่างหนึ่งอย่างใด และตามเงื่อนไขที่ปรากฏในหนังสือนั้นกับอีกฝ่ายหนึ่ง โดยที่ หนังสือนี้ไม่ถือว่าเป็นสัญญาผูกมัด แต่แสดงความต้องการอันแน่วแน่ของผู้ลงนามว่าจะปฏิบัติดังที่ได้ระบุไว้ ปกติใช้สำหรับความตกลงที่มีขอบเขต หรือมีได้มีลักษณะถาวร

2. **บันทึกความตกลง** (Memorandum of Agreement: MOA) เป็นหนังสือหรือสัญญา ซึ่งมีข้อความที่ระบุเป็นหลักเกณฑ์หรือวิธีการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหรือดำเนินการในเรื่องใด เรื่องหนึ่งตามที่ตกลง หรือตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ ซึ่งหากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประพฤติผิดสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง ก็สามารถฟ้องร้องดำเนินคดีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้

3. **ข้อตกลงการใช้ตัวอย่างวัตถุเพื่อการวิจัย**⁶ (Material Transfer Agreement: MTA) เป็นข้อตกลงที่มีผลทางกฎหมายในการส่งมอบสิ่งส่งตรวจระหว่างผู้ให้และผู้รับ โดยจะต้องกำหนดนิยาม ของผู้ให้ ผู้รับ รวมถึงสิ่งที่จะส่งมอบ และผลิตภัณฑ์ใหม่ที่จะเกิดขึ้น โดยใช้สิ่งส่งมอบเป็นวัตถุดิบในการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ใหม่ นอกจากนี้ จะต้องมีข้อตกลงและเงื่อนไขในการใช้สิ่งส่งตรวจ การทำลาย การส่งต่อไปยังบุคคล ที่สาม การเปิดเผยผลการวิจัย และการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในทางการค้า

⁵ กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น. (2562). ชักซ้อมแนวทางการจัดทำความร่วมมือระหว่างองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดทำบริการสาธารณะ. แหล่งที่มา http://dn.core-website.com/public/dispatch_upload/backend/core_dispatch_200066_1.pdf (31 มกราคม 2563)

⁶ ชมรมจริยธรรมการวิจัยในคนในประเทศไทย. สรุปสาระสำคัญจากการสัมมนาทางวิชาการสำหรับ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เรื่อง “Material Transfer Agreement, การวิจัยโดยใช้ Left Over Specimens และ IRB Networking”. (2550) แหล่งที่มา http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:X0WPuBtH1MkJ:www.fercit.org/siminar_jan.php+&cd=22&hl=th&ct=clnk&gl=th (31 มกราคม 2563)

4. ข้อตกลงการทำวิจัยทางคลินิก (Clinical Trials Agreement: CTA⁷) เป็นข้อตกลงที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ทุน โดยผู้ให้ทุนจะดำเนินการจัดหา หรืออุปกรณ์ต่าง ๆ เพื่อนำมาให้ผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้า ทั้งยังสนับสนุนเงินและข้อมูลที่เหมาะสมให้แก่ผู้วิจัย ส่วนผู้วิจัยจะต้องจัดส่งข้อมูล หรือผลการวิจัย หรือข้อมูลอื่นให้แก่ผู้ให้ทุน ซึ่งข้อตกลงการทำวิจัยทางคลินิกจะอธิบายสาระสำคัญ เช่น หน้าที่ความรับผิดชอบ ขอบเขตความร่วมมือ ทรัพย์สินทางปัญญา รวมถึงประกันความเสียหาย หรือความรับผิด เป็นต้น

ดังนั้น หากนักวิจัยมีความประสงค์จะไปทำข้อตกลงกับหน่วยงานภายนอกนั้น จะต้องคำนึงถึงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะเรื่องทรัพย์สินทางปัญญา การเก็บและรักษาข้อมูล การชดเชยค่าเสียหาย เพราะหากนักวิจัยปฏิบัติคลาดเคลื่อนไปจากข้อตกลงการทำวิจัยทางคลินิกอาจมีความเสี่ยงที่จะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายได้

5. สัญญา⁸ (Contract) หมายถึง ข้อตกลงระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย หรือหลายฝ่ายที่ยอมเข้ามาผูกพันกันว่าจะกระทำหรือไม่กระทำการบางอย่างโดยหนึ่ง และหากฝ่ายใดไม่ปฏิบัติตามข้อตกลง อีกฝ่ายก็สามารถใช้สิทธิตามกฎหมายเรียกร้องให้ปฏิบัติตามข้อตกลงได้

6. ความตกลง⁹ (Agreement) เป็นเอกสารซึ่งมีลักษณะเป็นทางการน้อยกว่าสนธิสัญญา หรืออนุสัญญา และโดยทั่วไปมิได้กระทำโดยประมุขของรัฐ ปกติใช้สำหรับความตกลงที่มีขอบเขตจำกัดหรือ มิได้มีลักษณะถาวรนัก และมีภาคน้อยกว่าภาคในอนุสัญญาปกติ ความตกลงนี้อาจใช้สำหรับความตกลงที่มีลักษณะเทคนิคหรือบริหาร ซึ่งลงนามโดยตัวแทนของหน่วยงานของรัฐและไม่จำเป็นต้องมีการให้สัตยาบัน แต่อย่างไรก็ตามย่อมขึ้นกับรัฐธรรมนูญของแต่ละประเทศด้วย ในกรณีที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้โดยเคร่งครัดว่า ความตกลงระหว่างประเทศใด ๆ ที่มีผลผูกพันต้องได้รับการสัตยาบันก็ต้องจัดให้มีการให้สัตยาบันตามนั้น

⁷ The OHIO State University. Clinical Trial Agreement Managing the relationship between a study sponsor and an institution. <http://www.ccts.osu.edu> (5 กุมภาพันธ์ 2563)

⁸ คู่มือสัญญาสำหรับผู้ประกอบการ กรมบังคับคดี กระทรวงยุติธรรม. (2559). ความหมายของสัญญา (สัญญาคืออะไร). แหล่งที่มา <http://www.led.go.th/datacenter/pdf/manual/040759-6.pdf> (5 กุมภาพันธ์ 2563)

⁹ กระบวนการทำสนธิสัญญากับการทำ FTA ระหว่างไทยและรัฐสภา. บทที่ 2 ประเภทหนังสือสัญญาระหว่างประเทศ. แหล่งที่มา <http://edoc.parliament.go.th/getfile.aspx?id=649009&file=%E0%B8%9A%E0%B8%97%E0%B8%97%E0%B8%B5%E0%B9%88+%E0%B9%92.pdf&download=1> (5 กุมภาพันธ์ 2563)

ขั้นตอนการทำบันทึกข้อตกลงที่ลงนามกับหน่วยงานภายในประเทศ

การพิจารณาบันทึกข้อตกลงที่กระทำขึ้นภายในประเทศ ต้องพิจารณาว่าบันทึกข้อตกลงดังกล่าวเป็นความร่วมมือในระดับใด โดยพิจารณาตามกรอบภารกิจของหน่วยงานที่กำหนดไว้ในกฎหมาย

1. หากความร่วมมืออยู่ในกรอบภารกิจระดับกระทรวง บุคคลผู้มีอำนาจลงนามในบันทึกข้อตกลงดังกล่าวคือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข หรือปลัดกระทรวงสาธารณสุข หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจ ส่วนในขั้นตอนการดำเนินการจัดทำบันทึกข้อตกลงนั้น เป็นไปตามหลักเกณฑ์หรือข้อกำหนดของกระทรวงสาธารณสุข

2. หากความร่วมมืออยู่ในกรอบภารกิจระดับกรม บุคคลผู้มีอำนาจลงนามในบันทึกข้อตกลงดังกล่าวคือ อธิบดี หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากอธิบดี โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการ ดังนี้

2.1 หน่วยงานเจ้าของเรื่องจะต้องบรรยายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบันทึกข้อตกลง เช่น ที่มาของการจัดทำบันทึกข้อตกลง วัตถุประสงค์ในการจัดทำบันทึกข้อตกลง การดำเนินการตามบันทึกข้อตกลงดังกล่าวมีการนำวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ งบประมาณ หรือบุคลากรของกรมควบคุมโรคไปใช้หรือไม่ ประโยชน์และผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการดำเนินการภายใต้บันทึกข้อตกลงจะเป็นอย่างไร เป็นต้น ก่อนเสนออธิบดี หรือรองอธิบดี เพื่อพิจารณาเห็นชอบในหลักการ

ในกรณีที่การจัดทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าว กระทบต่อสิทธิ งบประมาณ หรือบุคลากรของกรมควบคุมโรค เห็นควรเสนอให้อธิบดีพิจารณาเห็นชอบในหลักการ ก่อนหน่วยงานเจ้าของเรื่องจะดำเนินการหารือรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบันทึกข้อตกลง กับหน่วยงานที่จะเข้าร่วมในบันทึกข้อตกลงต่อไป

ในกรณีที่การจัดทำบันทึกข้อตกลงดังกล่าว ไม่กระทบต่อสิทธิ งบประมาณ หรือบุคลากรของกรมควบคุมโรค เห็นควรเสนอให้รองอธิบดีพิจารณาเห็นชอบในหลักการ ก่อนหน่วยงานเจ้าของเรื่องจะดำเนินการหารือรายละเอียดเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดทำบันทึกข้อตกลง กับหน่วยงานที่จะเข้าร่วมในบันทึกข้อตกลงต่อไป

2.2 หน่วยงานเจ้าของเรื่องหารือกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้าร่วมในบันทึกข้อตกลง

2.3 หน่วยงานเจ้าของเรื่องจัดทำรายละเอียดของบันทึกข้อตกลง และจัดส่งให้กองกฎหมายหรือกองนิติกรรมและวิจัย พิจารณาและเสนอความเห็น

2.4 กองกฎหมายหรือกองนิติกรรมและวิจัย พิจารณาและเสนอความเห็นแก่หน่วยงานเจ้าของเรื่อง

2.5 หน่วยงานเจ้าของเรื่องเสนอร่างบันทึกข้อตกลงต่ออธิบดีกรมควบคุมโรค หรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรคพิจารณาลงนาม

2.6 หน่วยงานเจ้าของเรื่องรายงานความคืบหน้า หรือรายงานผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้นภายใต้บันทึกข้อตกลง ให้อธิบดีกรมควบคุมโรค หรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรคทราบ

ขั้นตอนการทํำบันทึกข้อตกลงที่ลงนามกับหน่วยงานต่างประเทศ

ขั้นตอนการจํัดทำบันทึกข้อตกลงที่ทํำขึ้นกับหน่วยงานต่างประเทศ นอกจากจะต้องพิจารณาหลักเกณฑ์เช่นเดียวกับกรณีภายในประเทศแล้ว ยังจะต้องพิจารณาเพิ่มเติม ดังนี้

1. กรณีหนังสือสัญญาที่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่ไม่ต้องเสนอรัฐสภาให้ความเห็นชอบ

หนังสือสัญญาที่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 178 วรรคหนึ่ง แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และเป็นหนังสือสัญญาที่ไม่เข้าข่ายลักษณะประเภทหนังสือตามมาตรา 178 วรรคสอง และวรรคสาม แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอเรื่องดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อขอความเห็นชอบก่อนดำเนินการต่อไป

2. กรณีหนังสือสัญญาที่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย โดยมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อน

2.1 หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย

2.2 หนังสือสัญญาที่มีเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทย มีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ

2.3 หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา

2.4 หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคง ทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง

กรณีดังกล่าวให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องถือปฏิบัติตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ นร 0503/ว 59 ลงวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2562 เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสนอหนังสือสัญญาตามบทบัญญัติมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนี้

กรณีเป็นหนังสือสัญญาที่กำหนดขั้นตอนการลงนามและขั้นตอนการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันแยกออกจากกัน เช่น สนธิสัญญาบางฉบับที่รัฐบางรัฐไม่ถือว่าการลงนามในสนธิสัญญา เป็นการให้ความยินยอมเพื่อผูกพันตามสนธิสัญญาดังกล่าว แต่ความผูกพันตามสนธิสัญญาจะมีผลต่อเมื่อมีการให้สัตยาบัน การยอมรับ หรือการให้ความเห็นชอบจากรัฐของผู้แทนอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น ขั้นตอนของการลงนามเป็นเพียงการแสดงเจตนาทางการเมืองในทางนโยบายของไทยที่จะดำเนินการตามหนังสือสัญญา โดยยังไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายตามกฎหมายระหว่างประเทศต่อประเทศไทยแต่อย่างใด ส่วนการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันเป็นขั้นตอนที่ทำให้หนังสือสัญญามีผลผูกพันทางกฎหมายตามกฎหมายระหว่างประเทศต่อประเทศไทย ดังนั้น เมื่อหนังสือสัญญามีลักษณะดังกล่าว หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องจะต้องเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ และขออนุมัติการลงนามในหนังสือสัญญาดังกล่าว พร้อมทั้งขอให้คณะรัฐมนตรีเสนอขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาในคราวเดียวกัน เมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่เสนอและให้ขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องดำเนินการให้มีการลงนามได้ เมื่อลงนามแล้วจึงเสนอเรื่องต่อ

รัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ เมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วจึงจะดำเนินการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันได้

กรณีเป็นหนังสือสัญญาที่กำหนดขั้นตอนการลงนามเพียงขั้นตอนเดียว โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อได้มีการลงนามเพื่อแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน หรือเป็นหนังสือสัญญาที่มีผลใช้บังคับแล้ว และประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีในภายหลังโดยการภาคยานุวัติ กรณีนี้ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อนการลงนามในหนังสือสัญญาดังกล่าวหรือก่อนการภาคยานุวัติ

อย่างไรก็ดี กรณีมีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดเป็นกรณีตามมาตรา 178 วรรคสองหรือวรรคสามแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอหนังสือสัญญาดังกล่าวต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการตามมาตรา 178 วรรคห้า แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

3. กรณีหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องถือปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2558 แจ้งเวียนตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/ว 26 ลงวันที่ 29 มกราคม 2558 เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งต้องเป็นข้อตกลงที่เข้าเงื่อนไขครบทั้ง 7 ประการ ดังนี้

3.1 ไม่เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 23 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ปัจจุบันคือมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560) กล่าวคือ ต้องไม่ใช่ความตกลงที่ทำขึ้นระหว่างรัฐหรือระหว่างรัฐกับองค์กรระหว่างประเทศที่มุ่งหมายจะให้มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ

3.2 ทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของส่วนราชการในระดับกรม

3.3 ไม่ได้มีเนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับนโยบาย เช่น ไม่มีเนื้อหาที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ทางสังคมหรือเศรษฐกิจการค้า หรือไม่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิในพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่อาจทำให้ไทยสูญเสียผลประโยชน์

3.4 ไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันงบประมาณ นอกเหนือจากงบประมาณที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้รับจัดสรรโดยความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

3.5 สามารถดำเนินการได้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ทำความตกลงนั้น ๆ

3.6 รัฐมนตรีเจ้าของสังกัดให้ความเห็นชอบในการจัดทำความตกลงดังกล่าวแล้ว

3.7 ส่วนราชการเจ้าของเรื่องได้เสนอร่างความตกลงให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว

หลักเกณฑ์ดังกล่าว จะต้องพิจารณาประกอบกับหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ที่ กต 0805/ว 972 ลงวันที่ 17 ธันวาคม 2558 เรื่อง แนวทางการดำเนินการเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ดังนี้

1. ส่วนราชการเจ้าของเรื่องควรส่งข้อมูลและรายละเอียดที่ครบถ้วนเพียงพอสำหรับการพิจารณาของกระทรวงการต่างประเทศ เช่น ข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับการจัดทำค่างตกลง และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำความตกลง เป็นต้น

2. ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องตรวจสอบในเบื้องต้นว่า ความตกลงมิได้เข้าข่ายเป็นสัญญา (contract) หรือเอกสารทางกฎหมายที่คู่สัญญามุ่งประสงค์จะให้ผลผูกพันทางกฎหมายภายใน ซึ่งไม่เข้าข่ายตามหลักเกณฑ์ของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2558 โดยส่วนราชการอาจพิจารณาส่งร่างเอกสาร ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายดังกล่าวให้สำนักงานอัยการสูงสุดตรวจพิจารณาก่อน ตามนัยมาตรา 23 ของพระราชบัญญัติองค์กรอัยการและพนักงานอัยการ พ.ศ. 2553

3. เมื่อได้ตรวจสอบแล้วว่าความตกลงไม่เข้าข่ายเป็นสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายตามนัยข้อ 2 ข้างต้น ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องตรวจสอบเงื่อนไขตามนัยในข้อ 2.2 - 2.6 ของมติคณะรัฐมนตรีตามแนวทาง ดังต่อไปนี้

3.1 ความตกลงจัดทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของส่วนราชการในระดับกรม โดยส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันสถานะทางการว่าเป็นส่วนราชการระดับกรม และมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำความตกลงดังกล่าว

3.2 ความตกลงไม่ได้มีเนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับนโยบาย โดยขอให้ส่วนราชการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดทำความตกลงและสรุปสาระสำคัญของความตกลงมาเพื่อประกอบการพิจารณาของกระทรวงการต่างประเทศด้วย

3.3 ความตกลงไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันงบประมาณ นอกเหนือจากงบประมาณที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้รับจัดสรรโดยความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

3.4 ส่วนราชการเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการได้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ทำความตกลงนั้น ๆ

3.5 โดยที่กระทรวงการต่างประเทศจะต้องเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมร่างความตกลงที่เสนอ ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจึงควรเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัด

3.6 สำหรับข้อ 2.7 ของมติรัฐมนตรีฯ เกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบความตกลง กระทรวงการต่างประเทศจะพิจารณาให้ความเห็นชอบในประเด็นว่า ความตกลงที่ส่วนราชการเสนอไม่เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา 23 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ปัจจุบันคือมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560) และความเหมาะสมของการจัดทำความตกลงฯ ในประเด็นด้านนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

โครงสร้างและหัวข้ออันเป็นสาระสำคัญของบันทึกข้อตกลง

1. รายละเอียดของผู้เข้าร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงของแต่ละฝ่าย

- ตราสัญลักษณ์ของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย
- ชื่อหรือหัวข้อเรื่องที่กำหนดไว้ในบันทึกข้อตกลงที่ทุกฝ่ายเห็นชอบร่วมกัน
- สถานที่จัดทำบันทึกข้อตกลง
- วันเดือนปีที่จัดทำบันทึกข้อตกลง
- ชื่อและที่อยู่ของแต่ละฝ่าย เช่น เลขที่ตั้ง ถนน ตำบล/แขวง อำเภอ/เขต และจังหวัด
- รายชื่อของผู้มีอำนาจลงนามของแต่ละฝ่าย ควรเป็นหัวหน้าส่วนราชการของแต่ละฝ่าย หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจของหน่วยงาน พร้อมระบุตำแหน่ง เช่น ระดับมหาวิทยาลัย ควรเป็นอธิการบดี หรือระดับกรม ควรเป็นอธิบดีเป็นผู้ลงนาม ฯลฯ
  - หากเป็นหน่วยงานเอกชน ผู้มีอำนาจลงนามควรเป็นกรรมการเป็นผู้มีอำนาจลงลายมือชื่อกระทำการแทนบริษัท พร้อมประทับตราสำคัญของบริษัท ตามหนังสือรับรองนิติบุคคล ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ หรือผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากบุคคลดังกล่าว

ตัวอย่างที่ 1. กรณีหน่วยงานราชการทำกับหน่วยงานราชการ

บันทึกข้อตกลงว่าด้วย..... ฉบับนี้ทำขึ้น ณ..... เมื่อวันที่ ..... ระหว่าง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข โดย นายสุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย อธิบดีกรมควบคุมโรค สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๘๘/๒๑ ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ เรียกว่า “กรมควบคุมโรค” ฝ่ายหนึ่ง กับ ..... โดย ..... (ชื่อ) ..... (ชื่อตำแหน่ง)..... สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ..... ถนน..... ตำบล/แขวง..... อำเภอ/เขต ..... จังหวัด..... ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ เรียกว่า “.....” ฝ่ายหนึ่ง

ตัวอย่างที่ 2 กรณีหน่วยงานราชการทำกับหน่วยงานเอกชน

บันทึกข้อตกลงว่าด้วย..... ฉบับนี้ทำขึ้น ณ..... เมื่อวันที่ ..... ระหว่าง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข โดย นายสุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย อธิบดีกรมควบคุมโรค สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๘๘/๒๑ ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ เรียกว่า “กรมควบคุมโรค” ฝ่ายหนึ่ง กับ บริษัท ..... โดย..... สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ..... ถนน..... ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต..... จังหวัด..... ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงนี้ เรียกว่า “บริษัท.....” อีกฝ่ายหนึ่ง

2. วัตถุประสงค์ในการจัดทำ

- ต้องมีรายละเอียดของวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นการสนับสนุนเป้าหมายของโครงการที่ทุกฝ่ายกำหนดขึ้น และอาจมีหลายเป้าหมายที่เชื่อมโยงกัน ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างมีความเข้าใจในจุดหมายเดียวกันอย่างชัดเจน ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ
- ต้องมีความเป็นเหตุเป็นผลในการดำเนินการในโครงการที่ได้ร่วมมือกัน
- เนื้อหาในวัตถุประสงค์ต้องสอดคล้องกับโครงการ

ตัวอย่าง

วัตถุประสงค์

สืบเนื่องจากทุกฝ่ายมีเจตจำนงที่จะร่วมมือกันในการพัฒนานวัตกรรมการควบคุมยุงพาหะนำโรคและประเมิณผล และนำนวัตกรรมที่ได้จากการพัฒนาดังกล่าวไปทดลองใช้ในห้องปฏิบัติการกึ่งสนามหรือภาคสนาม เพื่อช่วยในการเฝ้าระวัง ป้องกัน ควบคุมโรคไข้เลือดออก โรคติดต่อไวรัสซิกา โรคไข้ปวดข้อยุงลาย และโรคไข้มาลาเรีย ซึ่งเป็นปัญหาทางสาธารณสุขของประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพและให้บรรลุตามเจตจำนงที่ตั้งไว้

3. หน้าที่หลักและความรับผิดชอบ

- คู่สัญญาจะต้องหารือร่วมกันในรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ เพื่อให้ได้ข้อยุติที่ชัดเจนว่า แต่ละฝ่ายมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับเรื่องใดบ้าง
  - ระบุรายละเอียดกิจกรรมที่จะดำเนินการร่วมกัน
  - ระบุหน้าที่ความรับผิดชอบของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายให้ชัดเจน
  - อาจกำหนดให้หน่วยงานที่มีความสามารถหรือความถนัดเฉพาะด้าน มีหน้าที่ความรับผิดชอบในการดำเนินงานที่ถนัดเช่นนั้นได้
- บางกรณีอาจจะทำเอกสารแนบท้ายเพิ่มขึ้นมาต่างหาก เพื่อขยายเนื้อหาหรือแสดงความชัดเจนถึงข้อความที่เขียนเอาไว้ในข้อตกลงนั้น ๆ เพราะหากใส่ทุกอย่างเอาไว้ในบันทึกข้อตกลงฉบับเดียว จะทำให้บันทึกข้อตกลงนั้นอ่านยาก และอาจเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนได้ จึงเห็นควรมีข้อความกำกับว่า “เอกสารแนบท้ายนี้ให้ถือเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลง” ไว้ด้วย

ตัวอย่าง

ข้อตกลงความร่วมมือ

1. ร่วมกันส่งเสริม สนับสนุน จัดหาข้อมูล และพัฒนางานด้านวิชาการ
2. ร่วมกันสนับสนุน ผลักดัน ให้เกิดการนำผลงานวิจัย หรือผลิตภัณฑ์จากงานวิจัยที่เกิดจากความร่วมมือนี้ไปสู่การใช้ประโยชน์ทั้งเชิงพาณิชย์ เชิงนโยบาย และเชิงสาธารณะ
3. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายใต้อันที่ข้อตกลงนี้จะอยู่บนพื้นฐานของการปรึกษาหารือกัน และจะร่วมกันพิจารณาเป็นรายกรณีไป

4. ทุกฝ่ายจะร่วมกันพิจารณาและกำหนดข้อมูลที่จัดเป็นความลับ การเปิดเผยข้อมูลดังกล่าวจะต้องได้รับการยินยอมและเห็นชอบเป็นลายลักษณ์อักษรจากทุกฝ่าย โดยให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยข้อมูลข่าวสารของราชการ รวมถึงกฎหมาย กฎ หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง

5. ทุกฝ่ายไม่สามารถโอนสิทธิและหน้าที่ที่อยู่ภายใต้บันทึกข้อตกลงนี้ให้แก่บุคคลอื่นใดได้ เว้นแต่จะได้รับความยินยอมจากทุกฝ่ายเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน

4. สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

• ภายใต้บันทึกข้อตกลงนี้อาจมีผลงานในทรัพย์สินทางปัญญาที่เกิดขึ้นใหม่ จึงเป็นงานสร้างสรรค์ที่สามารถนำมาขึ้นขอจดทะเบียนได้ และกรณีเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาทางกฎหมายต่าง ๆ ระหว่างคู่สัญญาด้วยกัน จึงควรกำหนดสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบไว้ด้วย เช่น

• คู่สัญญาอาจตกลงกันว่า ผลงานที่เกิดขึ้นนี้ให้ทุกฝ่ายเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ร่วมกัน หรือต่างฝ่ายต่างมีสิทธิใช้ได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจากอีกฝ่าย

• ใส่ข้อกำหนดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญาไว้ในหน้าที่หลัก

อย่างไรก็ดี เนื้อหาของสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาอาจปรากฏอยู่เป็นหัวข้อหลักแยกออกมาต่างหาก หรืออาจปรากฏอยู่ในหัวข้อหน้าที่หลักและความรับผิดชอบก็ได้

ตัวอย่าง

1. การเผยแพร่หรือเปิดเผยผลงานวิจัย ผลการดำเนินการ ทำซ้ำ ดัดแปลง นำออกแสดง หรือทำให้ปรากฏ จะต้องได้รับความเห็นชอบร่วมกันจากคู่สัญญา อย่างเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน

2. สิทธิประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีพึงได้ภายใต้กฎหมายว่าด้วยทรัพย์สินทางปัญญา จากผลการศึกษา ค้นคว้า วิจัย รวมถึงสิ่งประดิษฐ์หรือข้อมูลต่าง ๆ ภายใต้บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ให้คู่สัญญาเป็นผู้มีสิทธิประโยชน์ร่วมกัน ในอัตราส่วนเท่า ๆ กัน เว้นแต่จะมีการตกลงกันเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เป็นอย่างอื่น

5. ข้อกำหนดในการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง

5.1 ระยะเวลาที่มีผลต่อการบังคับใช้

• คู่สัญญาต้องเป็นผู้กำหนดระยะเวลาด้วยกัน โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการดำเนินงานในแต่ละโครงการ เช่น อาจใช้ระยะเวลา 1 ปี 3 ปี หรือ 5 ปี แล้วแต่กรณี

• หากอีกฝ่ายจะแก้ไข เปลี่ยนแปลงระยะเวลาที่กำหนดไว้ จะต้องแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ

• หากระยะเวลาความร่วมมือได้สิ้นสุดลงแล้ว ก็สามารถทบทวนกิจกรรมและต่ออายุได้เป็นระยะ ๆ ต่อเนื่องไปก็ได้

ตัวอย่าง

ระยะเวลาดำเนินการตามบันทึกข้อตกลง

บันทึกข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลา 2 ปี นับแต่วันที่ทั้งสามฝ่ายได้ลงนามในบันทึกข้อตกลง และเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว หากไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกบันทึกข้อตกลงนี้ ให้ถือว่าบันทึกข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก

5.2 การแก้ไขเปลี่ยนแปลงข้อความ

- กรณีฝ่ายใดมีความประสงค์จะแก้ไขข้อความในบันทึกข้อตกลงที่ได้มีลงนามแล้ว ฝ่ายนั้นจะต้องแจ้งให้คู่สัญญาทุกฝ่ายทราบล่วงหน้า
- ระยะเวลาที่แจ้งให้อีกฝ่ายทราบล่วงหน้านั้น ควรระบุไว้ให้ชัดเจน เช่น 30 วัน หรือมากกว่านี้ก็ได้แต่โดยทั่วไปจะระบุไว้ไม่เกิน 30 วัน
- การจะแก้ไขข้อความได้นั้น ต้องได้รับความยินยอมจากทุกฝ่ายเป็นลายลักษณ์อักษร
- ให้ถือว่าข้อความในฉบับที่ได้แก้ไขใหม่ดังกล่าวนี้ ถือเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงฉบับเดิม

ตัวอย่าง

การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกข้อตกลง

หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดประสงค์จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในบันทึกข้อตกลงนี้ ให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยต้องได้รับความยินยอมจากทุกฝ่ายเป็นลายลักษณ์อักษรก่อน และให้ถือว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงนี้เป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงนี้

5.3 การยกเลิกความร่วมมือในบันทึกข้อตกลง

- คู่สัญญาอาจมีความประสงค์ขอยกเลิกความร่วมมือในบันทึกข้อตกลงฉบับที่ได้ลงนามแล้วก็ได้
- ต้องแจ้งเป็นลายลักษณ์อักษรให้อีกฝ่ายทราบล่วงหน้า เช่น 60 วัน หรือ 90 วัน
- การขอยกเลิกจะต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน
- กิจกรรมภายใต้บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ไม่ว่าสิ้นสุดลงด้วยกรณีใด จะไม่มีผลต่อกิจกรรมที่ได้ดำเนินงานไปแล้วหรือที่อยู่ระหว่างดำเนินงาน

ตัวอย่าง

การยกเลิกความร่วมมือในบันทึกข้อตกลง

หากฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีความประสงค์จะยกเลิกความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษร แจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 90 วัน โดยต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน การที่บันทึกข้อตกลงฉบับนี้สิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยกรณีใด จะไม่มีผลเป็นการยกเลิกกิจกรรมภายใต้บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ที่ดำเนินงานไปแล้ว หรือที่อยู่ระหว่างดำเนินงานภายใต้บันทึกข้อตกลงฉบับนี้ เว้นแต่อีกฝ่ายจะตกลงกันเป็นอย่างอื่น โดยการตกลงดังกล่าวต้องทำเป็นลายลักษณ์อักษร

6 การรับรอง

• กำหนดให้ผู้มีอำนาจสูงสุดของแต่ละฝ่ายเป็นผู้ลงนามรับรอง เช่น ปลัดกระทรวง อธิบดี หรือกรรมการผู้มีอำนาจลงนามและประทับตรา ทั้งนี้ เป็นไปตามหนังสือรับรองนิติบุคคล หรือกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนห้างหุ้นส่วน บริษัท

- ผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากหน่วยงานนั้น ๆ
- ควรมีพยานอย่างน้อยฝ่ายละ 1 คน ลงนามในบันทึกข้อตกลงเพื่อรับรู้การกระทำในสิ่งที่เกิดขึ้น
- ให้คู่สัญญายึดถือบันทึกข้อตกลงไว้ฝ่ายละหนึ่งฉบับ
- การลงนามรับรอง อาจจะดำเนินการอย่างแบบพิธีการ หรือนำส่งทางไปรษณีย์เพื่อลงนามก็ได้

6.1 ก่อนลงนามในบันทึกข้อตกลง

- คู่สัญญาต้องอ่านบันทึกข้อตกลงทุกหน้าและทุกตัวอักษรให้ละเอียดก่อนลงนาม
- ควรมีพยานอย่างน้อยฝ่ายละ 1 คน ลงนามในบันทึกข้อตกลง เพื่อรับรู้การกระทำในสิ่งที่เกิดขึ้น
- บันทึกข้อตกลงที่สร้างขึ้นควรมีข้อความที่ถูกต้องตรงกัน

6.2 หลังลงนามในบันทึกข้อตกลง

- ให้คู่สัญญาเก็บบันทึกข้อตกลงไว้ฝ่ายละฉบับ

Question & Answer

Q: ใครเป็นผู้มีอำนาจลงนามในบันทึกข้อตกลงของกรมควบคุมโรค

A: อธิบดีหรือรองอธิบดีที่ได้รับมอบอำนาจ

Q: หน่วยงานใดเป็นผู้จัดเก็บบันทึกข้อตกลง

A: หน่วยงานต้นเรื่องเป็นผู้จัดเก็บบันทึกข้อตกลงที่ได้ลงนามแล้ว

Q: เอกสารหรือหลักฐานที่จะต้องแนบมาพร้อมร่างบันทึกข้อตกลง เพื่อส่งให้กองกฎหมายพิจารณาร่างบันทึกข้อตกลง

A:

1. หลักฐานการเห็นชอบในหลักการของอธิบดีหรือรองอธิบดี
2. รายงานการประชุมระหว่างหน่วยงานต้นเรื่องกับหน่วยงานที่จะเข้าร่วมในการจัดทำบันทึกข้อตกลง
3. รายละเอียดโครงการหรืองานที่ก่อให้เกิดการจัดทำบันทึกข้อตกลง
4. ร่างบันทึกข้อตกลง (ไฟล์ doc) ส่งมาที่ Lawcenter_ddc@hotmail.com
5. เอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำบันทึกข้อตกลงฉบับดังกล่าว เช่น หนังสือรับรองการจดทะเบียนนิติบุคคล กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์, หนังสือมอบอำนาจ กรณีมีการมอบอำนาจให้กระทำการแทน เป็นต้น

Q: ถ้าประสงค์จะจัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานต่างประเทศ อันไม่ใช่หนังสือสัญญาที่เป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา 178 แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จำเป็นจะต้องส่งให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาก่อนหรือไม่

A: เนื่องจากการทำความตกลงกับหน่วยงานต่างประเทศ หน่วยงานเจ้าของเรื่องจึงจำเป็นต้องส่งบันทึกข้อตกลงดังกล่าวให้กระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานอัยการสูงสุดพิจารณา ตามหนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร 0505/ว 26 ลงวันที่ 29 มกราคม 2558 เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

Q: ระยะเวลาในการดำเนินงานตามบันทึกข้อตกลง ควรกำหนดกี่ปี

A: ระยะเวลาดังกล่าวเป็นไปตามความตกลงของผู้จัดทำบันทึกข้อตกลงทุกฝ่าย

Q: MOU มีผลผูกพันตามกฎหมายหรือไม่

A: การพิจารณาว่าบันทึกข้อตกลงต่าง ๆ มีผลผูกพันทางกฎหมายหรือไม่ ให้พิจารณาเนื้อหาที่ระบุไว้ในบันทึกที่จัดทำร่วมกัน หากเนื้อหาไม่เจตนาให้เกิดผลผูกพันทางกฎหมาย หรือมีการระบุความรับผิดชอบหน้าที่ของแต่ละฝ่ายชัดเจน ซึ่งเข้าลักษณะเป็นข้อตกลงหรือสัญญาที่มีนิติสัมพันธ์ต่อกัน ย่อมมีผลทางกฎหมาย

Q: หน่วยงานใดจะต้องดำเนินการส่งร่างบันทึกข้อตกลงให้สำนักอัยการสูงสุด หรือกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาให้ความเห็น ก่อนเสนอร่างบันทึกข้อตกลงให้อธิบดีลงนาม

A: หน่วยงานเจ้าของเรื่อง

Q: ผู้อำนวยการสามารถมอบอำนาจให้ข้าราชการอื่นลงนามในบันทึกข้อตกลงได้หรือไม่

A: กรณีที่อธิบดีมอบอำนาจให้ผู้อำนวยการลงนามในบันทึกข้อตกลงแทนอธิบดี กรณีดังกล่าวผู้อำนวยการจะมอบอำนาจช่วงให้กับบุคคลอื่นต่อไปไม่ได้

Q: กรณีผู้ลงนามในบันทึกข้อตกลงเป็นผู้รับมอบอำนาจ จะต้องมีเอกสารประกอบอะไรบ้าง

A: 1. สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน/บัตรข้าราชการ ของผู้มอบอำนาจและผู้รับมอบอำนาจ โดยรับรองสำเนาถูกต้อง

2. กรณีเป็นส่วนราชการให้มีหนังสือแต่งตั้งให้เป็นผู้บริหารของหน่วยงานนั้นด้วย

3. กรณีที่เป็นนิติบุคคลให้แนบหนังสือรับรองนิติบุคคลดังกล่าว ซึ่งขอคัดสำเนาและรับรองสำเนาถูกต้องจากสำนักพัฒนาธุรกิจการค้า กระทรวงพาณิชย์ไม่เกิน 1 เดือน

Q: การจัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องมีข้อมูลอะไรบ้าง

A: การจัดทำบันทึกข้อตกลงกับหน่วยงานต่าง ๆ หน่วยงานเจ้าของเรื่องจะต้องเตรียมข้อมูลเบื้องต้นดังต่อไปนี้

1. รายละเอียดของคู่สัญญา เช่น ประเภทของบุคคล (บุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล) ผู้มีอำนาจกระทำการแทน (กรณีคู่สัญญาเป็นนิติบุคคล)
2. ที่อยู่ของคู่สัญญา สถานที่ทำสัญญา
3. เงื่อนไขและรายละเอียดความตกลงที่จะร่วมมือกัน
4. วันเริ่มต้นและวันสิ้นสุดสัญญา
5. สภาพบังคับ กรณีผิดสัญญา
6. การแบ่งปันองค์ความรู้และผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นภายใต้บันทึกข้อตกลง
7. หน้าที่และอำนาจของคู่สัญญาแต่ละฝ่าย
8. ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลง (ถ้ามี)

ภาคผนวก

ตัวอย่าง**โลโก้หน่วยงาน**

(ร่าง) บันทึกข้อตกลง

ว่าด้วยความร่วมมือ.....

ระหว่าง กรมควบคุมโรค กับ .....

บันทึกข้อตกลงว่าด้วย ..... ฉบับนี้ทำ
 ขึ้น ณ ..... เมื่อวันที่ ..... ระหว่าง กรมควบคุมโรค กระทรวง
 สาธารณสุข โดย นายสุวรรณชัย วัฒนายิ่งเจริญชัย อธิบดีกรมควบคุมโรค สำนักงานตั้งอยู่เลขที่ ๘๘/๒๑
 ถนนติวานนท์ ตำบลตลาดขวัญ อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ เรียกว่า
 “กรมควบคุมโรค” ฝ่ายหนึ่ง กับ.....
 โดย..... (ชื่อ)..... (ชื่อตำแหน่ง) ..... สำนักงานตั้งอยู่เลขที่
 ..... ถนน ..... ตำบล/แขวง ..... อำเภอ/เขต .....
 จังหวัด ..... ซึ่งต่อไปในบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ เรียกว่า “.....” อีกฝ่ายหนึ่ง

๑. วัตถุประสงค์

.....
 .....
 .....

๒. ข้อตกลงความร่วมมือ

กรมควบคุมโรค กับ..... จะร่วมมือกันเพื่อ..... ดังนี้

๑. ....

.....

๒. ....

.....

๓. ....

.....

๓. ระยะเวลาการดำเนินการตามบันทึกข้อตกลง

บันทึกข้อตกลงนี้ มีผลใช้บังคับเป็นระยะเวลา .... ปี นับแต่วันที่ทั้งสองฝ่ายได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงและเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าวแล้ว หากไม่ปรากฏว่ามีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิกบันทึกข้อตกลงฉบับนี้ ให้ถือว่าบันทึกข้อตกลงนี้มีผลใช้บังคับต่อไปจนกว่าจะมีการแก้ไข เปลี่ยนแปลง หรือยกเลิก

๔. การแก้ไขเปลี่ยนแปลงบันทึกข้อตกลง

หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายละเอียดในบันทึกข้อตกลงนี้ ให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 30 วัน โดยได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง เป็นลายลักษณ์อักษรก่อน และให้ถือว่าการแก้ไขเปลี่ยนแปลงเป็นส่วนหนึ่งของบันทึกข้อตกลงนี้

๕. การยกเลิกความร่วมมือในบันทึกข้อตกลง

หากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสงค์จะยกเลิกความร่วมมือตามบันทึกข้อตกลงนี้ ให้ทำเป็นลายลักษณ์อักษรแจ้งให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบล่วงหน้าไม่น้อยกว่า 90 วัน โดยต้องได้รับความยินยอมเป็นลายลักษณ์อักษรจากอีกฝ่ายหนึ่งก่อน การที่บันทึกข้อตกลงนี้สิ้นสุดลงไม่ว่าด้วยกรณีใด ไม่มีผลเป็นการยกเลิกกิจกรรมภายใต้บันทึกข้อตกลงนี้ที่ดำเนินงานไปแล้ว หรือที่อยู่ระหว่างดำเนินงานภายใต้บันทึกข้อตกลงนี้ เว้นแต่ทั้งสองฝ่ายจะตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรไว้เป็นอย่างอื่น

บันทึกข้อตกลงนี้ทำขึ้นสองฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน ทั้งสองฝ่ายได้พิจารณาข้อความบันทึกข้อตกลงนี้โดยละเอียดแล้ว เห็นว่าถูกต้องตรงตามเจตจำนงของทั้งสองฝ่าย จึงได้ลงนามไว้เป็นหลักฐาน ต่อหน้าพยาน และต่างฝ่ายต่างยึดถือไว้ฝ่ายละฉบับ

ลงชื่อ.....

(.....)

.....

ลงชื่อ.....

(.....)

.....

ลงชื่อ.....พยาน

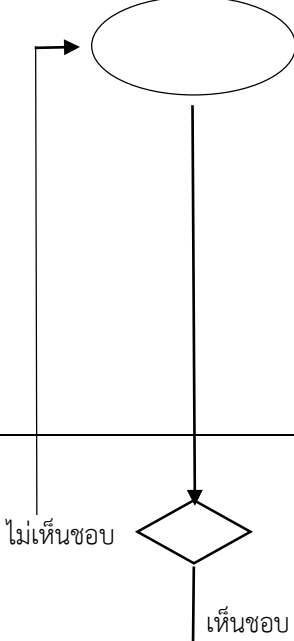
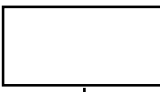
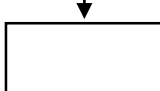
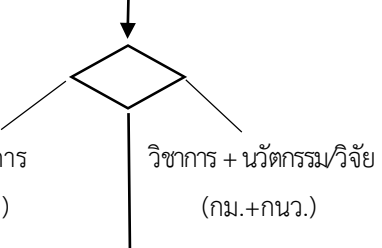
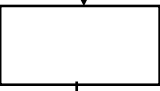

(.....)

.....

ลงชื่อ.....พยาน

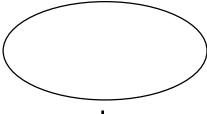
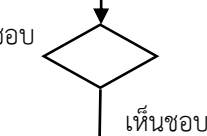
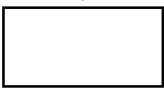
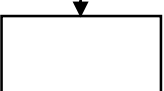
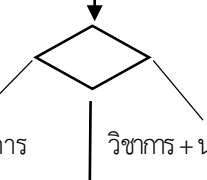
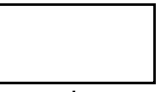

(.....)

.....

FLOW CHART	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
	<p>เสนอรายละเอียดเบื้องต้นที่จะจัดทำบันทึกข้อตกลง</p> <p>- กระทบต่อสิทธิ งบประมาณ บุคลากร</p> <p>เสนออธิบดีกรมควบคุมโรค เพื่อเห็นชอบในหลักการ</p> <p>- ไม่กระทบต่อสิทธิ งบประมาณ บุคลากร</p> <p>เสนอรองอธิบดีกรมควบคุมโรค เพื่อเห็นชอบในหลักการ</p>	<p>หน่วยงานเจ้าของเรื่อง</p>
	<p>อธิบดีกรมควบคุมโรคหรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรค พิจารณา</p>	<p>หน่วยงานเจ้าของเรื่อง</p>
	<p>หารือกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้าร่วมในบันทึกข้อตกลง</p>	<p>- หน่วยงานเจ้าของเรื่อง</p> <p>- หน่วยงานภายนอก</p> <p>- กองกฎหมายหรือกองนวัตกรรมและวิจัย (บางกรณี)</p>
	<p>จัดทำรายละเอียดของบันทึกข้อตกลง และจัดส่งให้กองกฎหมาย / กองนวัตกรรมและวิจัย พิจารณาและเสนอความเห็น</p>	<p>หน่วยงานเจ้าของเรื่อง</p>
	<p>พิจารณาและเสนอความเห็น</p>	<p>- กองกฎหมาย</p> <p>- กองนวัตกรรมและวิจัย</p>
	<p>เสนอร่างบันทึกข้อตกลงต่ออธิบดีกรมควบคุมโรคหรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรค</p>	<p>หน่วยงานเจ้าของเรื่อง</p>
	<p>ลงนามในบันทึกข้อตกลง</p>	<p>อธิบดีกรมควบคุมโรคหรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรค</p>

กระบวนการจัดทำบันทึกข้อตกลง รูปแบบ 2

FLOW CHART	ขั้นตอนการดำเนินงาน	ผู้รับผิดชอบ
	เสนอรายละเอียดเบื้องต้นที่จะจัดทำบันทึกข้อตกลง - กระทบต่อสิทธิ งบประมาณ บุคลากร เสนออธิบดีกรมควบคุมโรค <u>เพื่อเห็นชอบในหลักการ</u> - ไม่กระทบต่อสิทธิ งบประมาณ บุคลากร เสนอรองอธิบดีกรมควบคุมโรค <u>เพื่อเห็นชอบในหลักการ</u>	หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
	อธิบดีกรมควบคุมโรคหรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรค พิจารณา	หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
	หารือกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้าร่วมในบันทึกข้อตกลง	- หน่วยงานเจ้าของเรื่อง - หน่วยงานภายนอก - กองกฎหมายหรือกองนวัตกรรมและวิจัย (บางกรณี)
	จัดทำรายละเอียดของบันทึกข้อตกลง และจัดส่งให้กองกฎหมาย / กองนวัตกรรมและวิจัย พิจารณาและเสนอความเห็น	หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
	พิจารณาและเสนอความเห็น	- กองกฎหมาย - กองนวัตกรรมและวิจัย
	เสนอร่างบันทึกข้อตกลงต่ออธิบดีกรมควบคุมโรคหรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรค	- กองกฎหมาย - กองนวัตกรรมและวิจัย
	ลงนามในบันทึกข้อตกลง	อธิบดีกรมควบคุมโรคหรือรองอธิบดีกรมควบคุมโรค

แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสนอหนังสือสัญญา

ลักษณะหนังสือสัญญา

การเสนอเรื่อง

สำเนา

ที่ นร ๐๕๐๗/ว ๕๙

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒

เรื่อง แนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสนอหนังสือสัญญาตามบทบัญญัติมาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

กราบ/เรียน รอง-นรม., รัฐ-นร., กระทรวง, กรม, เลขา-คสช., ประธาน - บษ.

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ลงมติเห็นชอบแนวทางการปฏิบัติเกี่ยวกับการเสนอหนังสือสัญญาตามบทบัญญัติมาตรา ๑๗๘ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจัดทำขึ้น และให้หน่วยงานของรัฐถือปฏิบัติ ดังนี้

๑. กรณีหน่วยงานของรัฐจัดทำหนังสือสัญญาที่ไม่ต้องเสนอรัฐสภาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๗๘ วรรคหนึ่ง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้แก่ หนังสือสัญญาที่ไม่เข้าลักษณะประเภทหนังสือสัญญาตามมาตรา ๑๗๘ วรรคสองและวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบก่อนดำเนินการต่อไป

๒. กรณีหน่วยงานของรัฐจัดทำหนังสือสัญญาที่ต้องเสนอรัฐสภาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๑๗๘ วรรคสองและวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้แก่ หนังสือสัญญาที่เข้าลักษณะสี่ประเภทตามที่กำหนดในมาตรา ๑๗๘ วรรคสองและวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ได้แก่ ๑) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย ๒) หนังสือสัญญาที่มีบทเปลี่ยนแปลงเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตย หรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ ๓) หนังสือสัญญาที่จะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา และ ๔) หนังสือสัญญาอื่นที่อาจมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการค้าหรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวาง ซึ่งต้องได้รับความเห็นชอบจากรัฐสภา ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องถือปฏิบัติ ดังต่อไปนี้

๒.๑ กรณีเป็นหนังสือสัญญาที่กำหนดขั้นตอนการลงนามและขั้นตอนการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน (consent to be bound) แยกออกจากกัน โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อได้มีการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน ซึ่งการลงนามในขั้นตอนนี้เป็นการแสดงเจตจำนงทางการเมืองในทางนโยบายของไทยที่จะดำเนินการตามหนังสือสัญญาดังกล่าว โดยหนังสือสัญญายังไม่มีผลผูกพันทางกฎหมายตามกฎหมายระหว่างประเทศต่อประเทศไทย สำหรับขั้นตอนการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน (consent to be bound) เช่น การให้สัตยาบัน การแจ้ง การรับรอง หรือการยอมรับ เป็นขั้นตอนที่ทำให้หนังสือสัญญามีผลผูกพันทางกฎหมายตามกฎหมายระหว่างประเทศต่อประเทศไทย ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อขอความเห็นชอบ และขออนุมัติการลงนามในหนังสือสัญญาดังกล่าว พร้อมทั้งขอให้คณะรัฐมนตรีเสนอขอความเห็นชอบต่อรัฐสภามาในคราวเดียวกัน โดยเมื่อคณะรัฐมนตรีเห็นชอบตามที่เสนอและให้ขอความเห็นชอบต่อรัฐสภาแล้ว ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องดำเนินการให้มีการลงนามได้เมื่อลงนามแล้วจึงเสนอเรื่องต่อรัฐสภาเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ และเมื่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบแล้วจึงจะดำเนินการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพันได้

๒.๒ กรณีเป็นหนังสือสัญญาที่กำหนดขั้นตอนการลงนามเพียงขั้นตอนเดียว โดยให้มีผลใช้บังคับเมื่อได้มีการลงนามแล้ว ซึ่งเป็นขั้นตอนการแสดงเจตนาให้มีผลผูกพัน (consent to be bound) หรือเป็นหนังสือสัญญาที่มีผลใช้บังคับไปแล้ว และประเทศไทยประสงค์จะเข้าเป็นภาคีในภายหลังโดยการภาคยานุวัติ (accession) ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอขอความเห็นชอบต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอต่อรัฐสภาให้ความเห็นชอบก่อนการลงนามในหนังสือสัญญาดังกล่าว หรือก่อนการภาคยานุวัติ

๓. กรณีหน่วยงานของรัฐมีปัญหาว่าหนังสือสัญญาใดเป็นกรณีตามมาตรา ๑๗๘ วรรคสองหรือวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยหรือไม่ ให้หน่วยงานของรัฐเจ้าของเรื่องเสนอหนังสือสัญญาดังกล่าวเพื่อให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๑๗๘ วรรคห้า ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ/จึงเรียนยืนยันมา/จึงเรียนยืนยันมาและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบ/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และถือปฏิบัติต่อไป/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ (อย่างยิ่ง)

ธีระพงษ์ วงศ์ศิวัชวิลาส

(นายธีระพงษ์ วงศ์ศิวัชวิลาส)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองนิติธรรม

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๓๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

หมายเหตุ	อัยการสูงสุด	: จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ
	รอง-นรม.	: จึงเรียนยืนยันมา
	รัฐ-นร., กระทรวง	: จึงเรียนยืนยันมาและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป
	องค์กรอิสระ, คสช.	: จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ
	กรม	: จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและถือปฏิบัติต่อไป

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๕/ว ๒๖

สำนักงานปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
เลขรับ 1192
วันที่ 2 ก.พ. 2558
เวลา 16.16 น.

สำนักงานรัฐมนตรี
วันที่ ๑๘/๑
วันที่ 10/1/25
เวลา ๑๖.๕๒ น.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ทำเนียบรัฐบาล กทม ๑๐๓๐๐

๒๙ มกราคม ๒๕๕๘

ผู้ประสานงานคณะรัฐมนตรีและรัฐสภา
วันที่ 11/6
วันที่ 3 ก.พ. 58
เวลา 14.44

เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
๑. สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๙๑๒/๑๔ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘
  ๒. สำเนาหนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนที่สุด ที่ กต ๐๘๐๕/๖๖ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘
  ๓. สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ด่วนที่สุด ที่ นร ๑๑๑๗/๔๗๙ ลงวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘

ด้วยในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘ คณะรัฐมนตรีได้พิจารณาความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) และความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับเรื่องการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศและสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอความเห็นไปเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วยความละเอียดปรากฏตามสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้ และคณะรัฐมนตรีลงมติว่า

๑. รับทราบผลการพิจารณาของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) เกี่ยวกับเรื่องการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี (เรื่องเสร็จที่ ๘๔/๒๕๕๘) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ

๒. เห็นชอบเกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้นกรณีการจัดทำความตกลงที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ซึ่งต้องเป็นความตกลงที่เข้าเงื่อนไขครบทั้ง ๗ ประการ ดังนี้

๒.๑ ไม่เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ ต้องไม่ใช่ความตกลงที่ทำขึ้นระหว่างรัฐหรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศที่มุ่งหมายจะให้ให้มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ

๒.๒ ทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของส่วนราชการในระดับกรม

๒.๓ ไม่ได้มีเนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับนโยบาย เช่น ไม่มีเนื้อหาที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ ทางสังคมหรือเศรษฐกิจการค้า หรือไม่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิในพันธู์พืช พันธุ์สัตว์ หรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่อาจทำให้ไทยสูญเสียผลประโยชน์

๒.๔ ไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันงบประมาณนอกเหนือจากงบประมาณที่ส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐได้รับจัดสรรโดยความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

๒.๕ สามารถดำเนินการได้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ทำความตกลงนั้น ๆ

/๒.๖ ...

๒.๖ รัฐมนตรีเจ้าสังกัดให้ความเห็นชอบในการจัดทำความตกลงฯ แล้ว

๒.๗ ส่วนราชการเจ้าของเรื่องได้เสนอร่างความตกลงฯ ให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว

๓. ให้กระทรวงการต่างประเทศจัดตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความจำเป็นเหมาะสมของการจัดทำความตกลงฯ ขึ้น โดยให้มีผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และสำนักงานประมาณ ร่วมเป็นกรรมการด้วย

จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดทราบ/จึงเรียนยืนยันมา/จึงเรียนยืนยันมาและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและขอได้โปรดแจ้งให้ส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และหน่วยงานอื่นของรัฐในกำกับดูแลทราบและถือปฏิบัติต่อไป/จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและและถือปฏิบัติต่อไป

ขอแสดงความนับถือ (อย่างยิ่ง)

(นายอำพน กิตติอำพน)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี
๒๑ มี.ค. ๒๕๕๘

สำนักพัฒนายุทธศาสตร์และติดตามนโยบายพิเศษ

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๔๔๓

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๑๔๔๖

www.cabinet.thaigov.go.th

สคร.รับที่	๒๓๒
วันที่	๒๑ มี.ค. ๒๕๕๘
เวลา	๑๗.๓๑

ปลัด..... *๑๗ มี.ค. ๕๘*
พช.ปลัด..... *๒๑ มี.ค. ๕๘*
พช.สำนัก..... *๒๑ มี.ค. ๕๘*
พช..... *๒๑ มี.ค. ๕๘*
พช.กลุ่ม..... *๒๑ มี.ค. ๕๘*
นวก..... *๒๑ มี.ค. ๕๘*
จนท.พิมพ์..... *๒๑ มี.ค. ๕๘*

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๑๒/๑๔

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่ 1079 กวตว
วันที่ 20 ส.ค. 2558 11.50

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑ ถนนพระอาทิตย์ เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

สพค.รับที่ 35
วันที่ 20/1/58
เวลา 13.10 น

เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอ
คณะรัฐมนตรี

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างอิง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๒๒๒๑๑
ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

สิ่งที่ส่งมาด้วย บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงาน
สามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗
มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำหนดให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนถูกต้องกรณีการทำ
หนังสือสัญญา (เช่น บันทึกความเข้าใจ ความตกลง ความร่วมมือ) ที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถ
ดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวและมีความเห็น
ปรากฏตามบันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตามสิ่งที่ส่งมาด้วย ทั้งนี้ โดยมีผู้แทนกระทรวง
การต่างประเทศ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย) และผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรี) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริง

อนึ่ง แม้ว่าคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) จะไม่ได้พิจารณากำหนดแนวปฏิบัติ
กรณีการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี
เนื่องจากเห็นว่าเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาเป็นรายกรณีไปเพราะมีรายละเอียดของเรื่องแตกต่างกัน
ซึ่งหากจะกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อให้ครอบคลุมทุกกรณี จำเป็นต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ
และอาจใช้เวลานาน ในชั้นนี้ สำนักงานฯ จึงขอแจ้งความเห็นของคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖)
มาเพื่อตอบข้อหารือตามที่ได้รับมอบหมาย

อย่างไรก็ดี สำนักงานฯ ขอเรียนเสนอความเห็นที่ โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติ
เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘ กำหนดแนวทางการทำความตกลงที่หน่วยงานสามารถทำได้เอง
ใน ๒ กรณี ได้แก่ ๑) ความตกลงเมืองพี่เมืองน้องที่เป็นความสัมพันธ์ระดับจังหวัดของไทย
กับประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศที่มีเขตแดนต่อเนื่องกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้กระทรวงมหาดไทย
และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการได้เอง โดยให้กระทรวงมหาดไทยรวบรวมและรายงานให้
คณะรัฐมนตรีทราบทุก ๖ เดือน และ ๒) ความตกลงรูปแบบใด ๆ ที่ส่วนราชการระดับกรม
ทำกับหน่วยงานต่างประเทศ เมื่อได้ส่งให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาให้ความเห็นชอบแล้ว
ให้ดำเนินการไปได้ โดยให้กระทรวงการต่างประเทศรวบรวมและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบ
ทุก ๖ เดือน และในชั้นการพิจารณาข้อหารือเรื่องนี้ สำนักงานฯ ผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ

และผู้แทนสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ได้มีความเห็นร่วมกันว่า เกณฑ์การพิจารณาเบื้องต้น กรณีการจัดทำความตกลงที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี ต้องเป็นความตกลงที่เข้าเงื่อนไขครบทั้ง ๖ ประการ ได้แก่

(๑) ไม่เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญฯ กล่าวคือ ต้องไม่ใช่ความตกลงที่สร้างขึ้นระหว่างรัฐหรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศที่มุ่งหมายจะให้ มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างกันตามกฎหมายระหว่างประเทศ

(๒) ทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของส่วนราชการในระดับกรม

(๓) ไม่ได้มีเนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับนโยบาย เช่น ไม่มีเนื้อหา ที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือเศรษฐกิจการค้า หรือไม่กระทบต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา สิทธิในพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ หรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่อาจทำให้ไทยสูญเสียผลประโยชน์

(๔) ไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันงบประมาณนอกเหนือจากงบประมาณที่ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐได้รับจัดสรรโดยความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

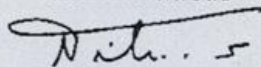
(๕) สามารถดำเนินการได้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ ทำความตกลงนั้น ๆ

(๖) ส่วนราชการเจ้าของเรื่องได้เสนอร่างความตกลงฯ ให้กระทรวงการต่างประเทศ พิจารณาและให้ความเห็นชอบแล้ว

ดังนั้น สำนักงานฯ จึงเห็นว่า มติคณะรัฐมนตรีและเกณฑ์ข้างต้นสามารถนำมาใช้ เป็นแนวทางในการพิจารณาเรื่องดังกล่าว และคณะรัฐมนตรีอาจมอบหมายให้กระทรวง การต่างประเทศเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบแล้วดำเนินการไปได้ โดยกระทรวงการต่างประเทศ อาจจัดตั้งคณะกรรมการที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงาน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี หรือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เพื่อพิจารณาความจำเป็นเหมาะสม ของการจัดทำหนังสือสัญญานั้น ๆ ตามเกณฑ์ข้างต้นได้ ทั้งนี้ หากแนวทางดังกล่าวยังไม่ครอบคลุม รายละเอียดในเรื่องใด ก็สามารถหารือมายังสำนักงานฯ ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายดิศทัต โทตระกิตย์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักกฎหมายต่างประเทศ

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๗๙๐๐ ต่อ ๒๔๑๐ (นางสาวอิงอรฯ)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๕๘๕๗

www.krisdika.go.th

www.lawreform.go.th

บันทึกสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่
โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๒๒๒๑๑ ลงวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา แจ้งว่า ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอความเห็นเกี่ยวกับบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจัดการ วิจัย และอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครองและอุทยานแห่งชาติระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งราชอาณาจักรไทย และกรมบริการอุทยานแห่งชาติเกาหลี่ สาธารณรัฐเกาหลี่ ไปเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี โดยมีกระทรวงการต่างประเทศ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้เสนอความเห็นไปเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วยนั้น คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ลงมติว่า

๑. รับทราบการจัดทำบันทึกความเข้าใจตามที่กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสนอ

๒. เพื่อให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนถูกต้องกรณีการจัดทำหนังสือสัญญา (เช่น บันทึกความเข้าใจ ความตกลง ความร่วมมือ) ที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องนำเรื่องเสนอต่อคณะรัฐมนตรี จึงมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการับเรื่องนี้ไปพิจารณาในรายละเอียดร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับข้อกำหนด ระเบียบ หลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

จึงขอให้สำนักงานฯ ดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) ได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยมีผู้แทนกระทรวงการต่างประเทศ (กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย) และผู้แทนสำนักนายกรัฐมนตรี (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี) เป็นผู้ชี้แจงข้อเท็จจริง ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมซึ่งเป็นที่มาของปัญหาว่า ทางปฏิบัติที่ผ่านมา ส่วนราชการที่ทำหนังสือสัญญาไม่ว่าจะเป็นบันทึกความเข้าใจ

ส่งพร้อมหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๑๒/๑๔ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกามีถึงสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ความตกลง หรือความร่วมมือระหว่างประเทศ จะเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีพิจารณาทุกกรณี เนื่องจากมีความกังวลว่า หนังสือสัญญาประเภทต่าง ๆ อาจเข้าข่ายเป็นหนังสือสัญญาที่ต้องเสนอขอความเห็นชอบของรัฐสภาตามมาตรา ๑๙๐ วรรคสอง^๖ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับที่ ๒) พุทธศักราช ๒๕๕๔ หรือต้องเสนอขอความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามมาตรา ๒๓ วรรคสอง^๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ นอกจากนี้ ในการขอความเห็นประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีในเรื่องดังกล่าว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาหรือกระทรวงการต่างประเทศ ก็ไม่ได้ให้ความเห็นในกรณีการทำหนังสือสัญญาของส่วนราชการต่าง ๆ ว่า เป็นเรื่องที่จะต้องนำเสนอคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๔ (๗)^๘ แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ หรือไม่

ดังนั้น สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจึงเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาเห็นชอบแนวทางการพิจารณาการทำความตกลงกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบใด ๆ ที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการไปได้เอง โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๑๙๐ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือมีผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง หรือมีผลผูกพันด้านการค้า การลงทุน หรืองบประมาณของประเทศอย่างมีนัยสำคัญ ต้องได้รับความเห็นชอบของรัฐสภา ในการนี้ รัฐสภาจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่องดังกล่าว

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๒๓ พระมหากษัตริย์ทรงไว้ซึ่งพระราชอำนาจในการทำหนังสือสัญญาสันติภาพ สัญญาสงบศึก และสัญญาอื่นกับนานาประเทศหรือกับองค์การระหว่างประเทศ

หนังสือสัญญาใดมีบทเปลี่ยนแปลงอาณาเขตไทย หรือเขตพื้นที่นอกอาณาเขตซึ่งประเทศไทยมีสิทธิอธิปไตยหรือมีเขตอำนาจตามหนังสือสัญญาหรือตามกฎหมายระหว่างประเทศ หรือจะต้องออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา หรือที่กระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจหรือสังคมของประเทศอย่างกว้างขวาง ต้องได้รับความเห็นชอบของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ในการนี้ สภานิติบัญญัติแห่งชาติจะต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่ได้รับเรื่อง

ฯลฯ

ฯลฯ

มาตรา ๔ การเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีให้เสนอได้ เฉพาะเรื่องดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

(๗) เรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือที่เกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันรัฐบาลไทย

ฯลฯ

ฯลฯ

พิจารณาตามมาตรา ๔ (๗) แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรีฯ ซึ่งจะต้องเป็นไปตามเงื่อนไขอย่างน้อย ๔ ข้อ ได้แก่ (๑) เป็นหนังสือสัญญาที่ต้องระบุชัดเจนว่า ไม่มีผลผูกพันรัฐบาลไทยหรือมีพันธกรณีใด ๆ ตามกฎหมายระหว่างประเทศ (๒) ไม่ทำให้เกิดข้อผูกพันที่จะต้องมีการบัญญัติหรือแก้ไขปรับปรุงกฎหมายหรือระเบียบหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับอยู่ เพื่อให้การเป็นไปตามความตกลง (๓) ไม่ก่อให้เกิดภาระที่ต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีรองรับหรือเป็นภาระผูกพันงบประมาณของรัฐ และ (๔) ไม่มีข้อผูกพันที่กระทบถึงสิทธิ พันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ทรัพย์สินทางปัญญา หรือสิทธิประโยชน์อื่น ๆ ที่อาจทำให้ประเทศไทยสูญเสียผลประโยชน์ แต่คณะรัฐมนตรีมิได้ให้ความเห็นชอบกับแนวทางที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเสนอ และได้มีมติมอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีการ่วมกับกระทรวงการต่างประเทศ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องไปร่วมกันพิจารณาให้สอดคล้องกับข้อกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) ได้พิจารณามติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ ประกอบกับข้อเท็จจริงเพิ่มเติมแล้ว เห็นว่า การที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้หน่วยงานไปพิจารณารายละเอียดเพื่อให้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจนถูกต้องกรณีการจัดทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องนำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรี โดยให้สอดคล้องกับข้อกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง นั้น มีประเด็นปัญหาว่า การจัดทำหนังสือสัญญาจะถือขึ้นตอนใดเป็นขั้นตอนเริ่มต้น การจัดทำ และขอบเขตความหมายของคำว่า “หนังสือสัญญา” ที่ระบุในมติคณะรัฐมนตรีคืออะไร หากเป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ต้องจัดทำขึ้นระหว่างรัฐหรือระหว่างรัฐกับองค์การระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะมิชื่อเรียกอย่างไร ดังตัวอย่างของชื่อหนังสือสัญญาที่ระบุไว้ในมติคณะรัฐมนตรีข้างต้น อันได้แก่ บันทึกความเข้าใจ ความตกลง หรือความร่วมมือ ย่อมเป็นหนังสือสัญญาที่มีผลผูกพันรัฐบาลที่จะต้องเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี โดยจะเป็นการเสนอเพื่อพิจารณาหรือเพื่อทราบก็ได้ แต่หากหนังสือสัญญานั้นเข้าข่ายที่ต้องเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณาให้ความเห็นชอบตามมาตรา ๒๓ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๕๗ จะต้องเสนอหนังสือสัญญานั้นให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ความเห็นชอบทุกกรณี นอกจากนี้ การกำหนดให้จัดทำแนวปฏิบัติในการทำหนังสือสัญญาที่ต้องสอดคล้องกับข้อกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีที่เกี่ยวข้อง มีปัญหาว่า ข้อกฎหมาย ระเบียบหลักเกณฑ์ และมติคณะรัฐมนตรีมีขอบเขตครอบคลุมเพียงใด ซึ่งอาจมีอยู่จำนวนมากและอาจมีรายละเอียดแตกต่างกันไป อีกทั้งในการทำหนังสือสัญญาเป็นเรื่องที่ต้องพิจารณาในรายละเอียดเป็นรายกรณีไป ดังนั้น การกำหนดแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อให้เป็นหลักการทั่วไปที่ใช้ได้กับการทำหนังสือสัญญาในทุกกรณีจึงเป็นเรื่องที่กระทำได้ยาก

อย่างไรก็ตาม ในการพิจารณาจัดทำหนังสือสัญญา รวมไปถึงการมอบหมายบุคคลอื่น ลงนามในหนังสือสัญญาแทนนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจลงนามในหนังสือสัญญาตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ นั้น คณะกรรมการ กฤษฎีกา (คณะที่ ๖) เห็นว่า ควรให้กระทรวงการต่างประเทศซึ่งมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับ ปัญหากฎหมายระหว่างประเทศและสนธิสัญญาตามมาตรา ๑๒^๕ แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุง กระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. ๒๕๔๕ ประกอบกับข้อ ๑^๖ แห่งกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ พ.ศ. ๒๕๔๕ ได้พิจารณาให้ความเห็นด้วย โดยกระทรวงการต่างประเทศอาจพิจารณาเองหรือตั้งคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาก็ได้ สำหรับกรณีบันทึกความเข้าใจว่าด้วยความร่วมมือในการจัดการ วิจัย และอนุรักษ์พื้นที่คุ้มครอง และอุทยานแห่งชาติ ระหว่างกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแห่งราชอาณาจักรไทย และกรมบริการอุทยานแห่งชาติเกาหลี่ สาธารณรัฐเกาหลี นั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) มีความเห็นสอดคล้องกับความเห็นของกระทรวงการต่างประเทศ ที่ให้ไว้ว่า เป็นความตกลงระหว่างหน่วยงานของรัฐที่กำหนดกรอบความร่วมมือระหว่างกัน โดยมีการระบุชัดเจนว่า ไม่มีเจตนาให้เกิดพันธกรณีที่มีผลผูกพันภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ^๖ จึงไม่เป็นสนธิสัญญาภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ และไม่เป็นหนังสือสัญญาตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย และอาจนำความเห็นดังกล่าวมาใช้เป็นแนวทางในการพิจารณาจัดทำ ความตกลงระหว่างประเทศที่หน่วยงานสามารถทำได้เองโดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรีได้

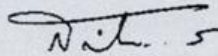
^๕ มาตรา ๑๒ กระทรวงการต่างประเทศมีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการต่างประเทศ และราชการอื่นตามที่ได้มีกฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกระทรวงการต่างประเทศหรือส่วนราชการ ที่สังกัดกระทรวงการต่างประเทศ

^๖ ข้อ ๑ ให้กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ มีภารกิจเกี่ยวกับปัญหา กฎหมายระหว่างประเทศ กฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง สนธิสัญญา และเรื่องเขตแดนของประเทศ รวมทั้งประมวล ศึกษา วิจัย ติดตาม วิเคราะห์แนวโน้มและพัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศในกรอบองค์การสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศ โดยให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

- (๑) ดำเนินการเกี่ยวกับปัญหากฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง
- (๒) ประมวล ศึกษา วิจัย ติดตาม และวิเคราะห์ทางวิชาการเกี่ยวกับแนวโน้มและพัฒนาการ ของกฎหมายระหว่างประเทศในกรอบของสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศ
- (๓) ดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องเขตแดนของประเทศไทย
- (๔) แปลและตรวจสอบคำแปลสนธิสัญญา
- (๕) ดำเนินการเกี่ยวกับสนธิสัญญา
- (๖) ปฏิบัติการอื่นใดตามที่กฎหมายกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมหรือตามที่กระทรวง หรือคณะรัฐมนตรีมอบหมาย

^๗ หนังสือกระทรวงการต่างประเทศ ด่วนที่สุด ที่ กต ๐๘๐๕/๑๐๓๔ ลงวันที่ ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖

นอกจากนั้น คณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๖) เห็นว่า โดยที่มาตรา ๔ (๗) แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรีฯ ได้กำหนดให้ เรื่องที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือที่เกี่ยวกับองค์การระหว่างประเทศที่มีผลผูกพัน รัฐบาลไทยต้องเสนอคณะรัฐมนตรี อีกทั้งมติคณะรัฐมนตรีต่าง ๆ ที่ยังมีผลให้ส่วนราชการ ต้องปฏิบัติ ได้กำหนดแนวทางการทำความเข้าใจที่ส่วนราชการสามารถดำเนินการได้เองไว้แล้ว เช่น มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๔^๗ กรณีความตกลงเมืองพี่เมืองน้องและความตกลงที่ส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรมทำกับหน่วยงานหรือองค์กรต่างประเทศ ดังนั้น การทำความเข้าใจกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศเรื่องใดที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้เอง โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี จึงเป็นเรื่องที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี จะใช้ดุลพินิจพิจารณาตรวจสอบกลับกรองเรื่องที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยนำเรื่องในทำนองเดียวกันที่เคยพิจารณาให้หน่วยงานดำเนินการได้เองตามความเห็นของ กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กระทรวงการต่างประเทศ ที่เคยมีความเห็นเสนอต่อคณะรัฐมนตรี มาพิจารณาประกอบด้วย อย่างไรก็ตาม หากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีเห็นว่า มาตรา ๔ (๗) แห่งพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรีฯ บัญญัติไว้อย่างกว้าง และไม่มีความชัดเจนเพียงพอ ก็สามารถเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวต่อไป

(นายตีสัท โทระกิตย์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

มกราคม ๒๕๕๘

^๗ คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๔ เรื่อง การเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรี กรณีเป็นเรื่องเกี่ยวกับความตกลงเมืองพี่เมืองน้องและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของไทยกับต่างประเทศ สรุปรูปได้ดังนี้

(๑) กรณีความตกลงเมืองพี่เมืองน้อง ซึ่งเป็นการจัดทำความสัมพันธ์ระดับจังหวัดของไทย กับจังหวัดของประเทศเพื่อนบ้าน หรือของประเทศที่มีเขตแดนต่อเนื่องกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้กระทรวงมหาดไทย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการได้ และให้กระทรวงมหาดไทยรวบรวมรายงานเสนอคณะรัฐมนตรีทราบ ทุก ๖ เดือน

(๒) กรณีความตกลงในรูปแบบใด ๆ ที่กรมหรือส่วนราชการที่มีฐานะเป็นกรม จะจัดทำกับ หน่วยงานของต่างประเทศหรือกับองค์กรต่างประเทศ ซึ่งเป็นการจัดทำความสัมพันธ์ในระดับหน่วยงานกันเอง ให้หน่วยงานเจ้าของเรื่องส่งเรื่องให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาก่อน โดยกระทรวงการต่างประเทศ อาจพิจารณาร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง หรือตั้งคณะกรรมการเพื่อพิจารณาความจำเป็นเหมาะสมของการจัดทำ ความตกลงนั้น ๆ แล้วแต่กรณี เมื่อได้รับความเห็นชอบแล้ว ให้ดำเนินการต่อไปได้ และให้กระทรวงการต่างประเทศ รวบรวมผลการพิจารณาและรายงานให้คณะรัฐมนตรีทราบทุก ๖ เดือน ทั้งนี้ การดำเนินการในข้อนี้ ให้ยกเว้นสำหรับกรณีการจัดทำความตกลงหรือความร่วมมือทางวิชาการตามปกติที่สถาบันอุดมศึกษาของรัฐ ได้ดำเนินการกับสถาบันการศึกษาต่างประเทศหรือองค์กรต่างประเทศ

ด่วนที่สุด

ที่ กต ๐๘๐๕/๖๖

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่ 1679
วันที่ 27 มี.ค. ๒๕๕๘ ๑:15

กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา กทม. ๑๐๕๐๐

๒๗ มกราคม ๒๕๕๘

สพต.รับที่ 35/1
วันที่ 27/1/058
เวลา 13-05

เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

ความเห็นประกอบเรื่องเพื่อ พิจารณา

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๑๘๒๔ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘ เรื่องที่ ๑๐

ตามหนังสือที่อ้างถึง แจ้งว่าสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอเรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรีไปเพื่อดำเนินการ และขอให้กระทรวงการต่างประเทศเสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

กระทรวงการต่างประเทศขอเรียนข้อคิดเห็น ดังนี้ จัดเข้าวาระ 27 มี.ค. 2558

๑. ในชั้นนี้ ไม่มีข้อขัดข้องในหลักการต่อข้อเสนอของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเกี่ยวกับการกำหนดแนวทางการทำความตกลงที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้เองตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๕๘

๒. อย่างไรก็ตาม กระทรวงการต่างประเทศเห็นว่าการนำเรื่องเสนอคณะรัฐมนตรีมิได้มีเพียงเฉพาะเรื่องการทำความตกลงกับต่างประเทศเท่านั้น หากแต่มีเรื่องอื่นๆ ตามที่ระบุไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ ด้วย กล่าวคือ แม้จะเป็นการทำความตกลงกับต่างประเทศที่ไม่เข้าข่ายเป็นการทำหนังสือสัญญา (treaty) ที่ไม่ต้องเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาตามที่คณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ แต่หากเป็นเรื่องที่เข้าหลักเกณฑ์ตามพระราชกฤษฎีกาดังกล่าว ก็ยังเป็นเรื่องสมควรเสนอให้คณะรัฐมนตรีพิจารณาด้วย เนื่องจากกระทรวงการต่างประเทศอาจไม่อยู่ในฐานะที่จะพิจารณาได้

๓. สำหรับประเด็นที่ว่า การทำความตกลงกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่หน่วยงานสามารถดำเนินการเองได้เข้าข่ายต้องเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาตามมาตรา ๔ (๗) ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ หรือไม่นั้น ขอเรียนว่า กระทรวงการต่างประเทศเห็นสอดคล้องกับคณะกรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ ๒) ว่า "เป็นเรื่องที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีจะใช้ดุลพินิจพิจารณาตรวจสอบกลับกรองเรื่องที่จะเสนอคณะรัฐมนตรีได้ตามอำนาจหน้าที่" อย่างไรก็ตาม หากสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีพิจารณาแล้วเห็นว่า แนวทางการเสนอเรื่องต่อคณะรัฐมนตรีตามมาตรา ๔ (๗) ของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘ อาจยังไม่ชัดเจนเพียงพอ ก็อาจพิจารณาแก้ไขเพิ่มเติมพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวต่อไป ทั้งนี้ โดยสามารถหารือกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย

กองสนธิสัญญา

โทร. ๐ ๒๒๐๓ ๕๐๐๐ ต่อ ๑๑๐๗๗

โทรสาร ๐ ๒๒๕๓ ๕๐๒๐

(นายดอน ปรมัตถ์วินัย)

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๑๑๓๗/๕๗/๙

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

รับที่ 1659

วันที่ 27 ส.ค. 2558 ๙.๐๐ น.

สพค.รับที่ 35-2

วันที่ 27/8/58

เวลา 15.01 น.

สำนักงานคณะกรรมการ

พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๕๖๒ ถนนกรุงเกษม กทม. ๑๐๑๐๐

ความเห็นประกอบเรื่องเพื่อ พิจารณา

เรื่องที่ ๑๐

๒๗ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

จัดเข้าวาระ 27 ส.ค. 2558

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๑๘๒๕ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานฯ พิจารณาแล้วเห็นควรรับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ไปกำหนดแนวทางปฏิบัติและมีความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑. การจัดทำหนังสือสัญญาหรือความตกลงกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรีนั้น เป็นเรื่องที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีควรพิจารณาเป็นรายกรณี โดยใช้ดุลพินิจพิจารณาตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นตามข้อเสนอของคณะกรรมการกฤษฎีกา และเห็นควรให้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์อีกประการหนึ่งว่า ในกรณีที่มีการจัดทำความตกลงนั้นมีประเด็นร่วม (Cross cutting issues) หรือมีผลกระทบในหลากหลายมิติที่อาจเกินกว่าความรับผิดชอบของหน่วยงานระดับกรมให้นำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย

๒. ในการมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องดังกล่าวนั้น เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรอบคอบ เห็นควรให้กระทรวงการต่างประเทศเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ มาร่วมเป็นคณะกรรมการ อาทิ ด้านกฎหมาย ข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ ความมั่นคง เขตแดน การคมนาคมขนส่ง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ สิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยา และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เป็นต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอาคม เดิมพิทยาไพสิฐ)

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๕๐๘๕ ต่อ ๓๓๐๒ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๙๘๘๒
E-mail wichayayuth@nesdb.go.th

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๑๑๑๗/๕๗/ก

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
รับที่ 1659
วันที่ 27 ส.ค. 2558 ๙.00 น.

สพ.รับที่ 35.2
วันที่ 27 ส.ค. 2558
เวลา 15.01 น.

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
๙๖๒ ถนนกรุงเกษม กทม. ๑๐๑๐๐

ความเห็นประกอบเรื่องเพื่อ พิจารณา
เรื่องที่ ๑๐

๒๗ มกราคม ๒๕๕๘

เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

จัดเข้าวาระ 27 ส.ค. 2558

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/๑๘๒๕ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๕๘

ตามที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เสนอความเห็นในส่วนที่เกี่ยวข้องเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เรื่อง การทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

สำนักงานฯ พิจารณาแล้วเห็นควรรับความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ไปกำหนดแนวทางปฏิบัติและมีความเห็นเพิ่มเติม ดังนี้

๑. การจัดทำหนังสือสัญญาหรือความตกลงกับต่างประเทศหรือองค์การระหว่างประเทศที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้เองโดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรีนั้น เป็นเรื่องที่สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีควรพิจารณาเป็นรายกรณี โดยใช้ดุลพินิจพิจารณาตามหลักเกณฑ์เบื้องต้นตามข้อเสนอของคณะกรรมการกฤษฎีกา และเห็นควรให้เพิ่มเติมหลักเกณฑ์อีกประการหนึ่งว่า ในกรณีที่การจัดทำความตกลงนั้นมีประเด็นร่วม (Cross cutting issues) หรือมีผลกระทบในหลากหลายมิติที่อาจเกินกว่าความรับผิดชอบของหน่วยงานระดับกรม ให้นำเรื่องดังกล่าวเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องมีโอกาสได้เสนอความเห็นเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วย

๒. ในการมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศเป็นผู้พิจารณาให้ความเห็นชอบในเรื่องดังกล่าวนี้ เพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างรอบคอบ เห็นควรให้กระทรวงการต่างประเทศเชิญผู้เชี่ยวชาญและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในด้านต่างๆ มาร่วมเป็นคณะกรรมการ อาทิ ด้านกฎหมาย ข้อขัดแย้งระหว่างประเทศ ความมั่นคง เขตแดน การคมนาคมขนส่ง เศรษฐกิจระหว่างประเทศ สิ่งแวดล้อมและนิเวศวิทยา และการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ เป็นต้น

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายอาคม เติมพิทยาไพสิฐ)

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักยุทธศาสตร์และการวางแผนเศรษฐกิจมหภาค
โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๔๐๘๕ ต่อ ๓๓๐๒ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๔๘๘๒
E-mail wichayayuth@nesdb.go.th

ที่ กต ๐๘๐๕/ ๑ ๕๓๖

สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
เลขที่ ๑๐๓๕๘
วันที่ ๓๐ มี.ค. ๒๕๕๘
เลขรับ ๑๒๑๓๔
วันที่ ๓๐ มี.ค. ๒๕๕๘
เวลา ๑๓.๑๗ น.

กระทรวงการต่างประเทศ
ถนนศรีอยุธยา กทม. ๑๐๕๐๐

๑๗ ธันวาคม ๒๕๕๘

วาระที่ ๓.๑

เรื่อง แนวทางดำเนินการเกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่ โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี
เรียน ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๕/ว ๒๖ ลงวันที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๕๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการทำหนังสือสัญญาที่หน่วยงานสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘ เห็นชอบหลักเกณฑ์เบื้องต้นดังกล่าวและมอบหมายให้กระทรวงการต่างประเทศพิจารณาและให้ความเห็นชอบความตกลงที่หน่วยงานเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการได้ตามอำนาจหน้าที่โดยไม่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี ซึ่งต้องเป็นความตกลงที่เข้าเงื่อนไขครบทั้ง ๗ ประการ ความละเอียดแล้ว นั้น

เกี่ยวกับเรื่องนี้ ขอเรียนว่า กระทรวงการต่างประเทศได้ปฏิบัติตามมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวมาระยะหนึ่ง และในหลายกรณีพบว่า หน่วยงานต่าง ๆ ที่ได้เสนอความตกลงมาเพื่อกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้อง ยังมีได้ดำเนินการครบถ้วนตามเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในมติคณะรัฐมนตรีฯ ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีฯ เป็นไปในแนวทางเดียวกัน กระทรวงการต่างประเทศจึงขอซักซ้อมความเข้าใจและเรียนแนวทางการดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรีฯ ดังนี้

๑. เพื่อให้การพิจารณาของกระทรวงการต่างประเทศเป็นไปด้วยความรอบคอบ ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจึงควรให้ข้อมูลและรายละเอียดที่ครบถ้วนเพียงพอสำหรับการพิจารณาของกระทรวงการต่างประเทศ อาทิ ข้อมูลภูมิหลังเกี่ยวกับการจัดทำความตกลง และประโยชน์ที่จะได้รับจากการทำความตกลง เป็นต้น
๒. ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องตรวจสอบในเบื้องต้นว่า ความตกลงมิได้เข้าข่ายเป็นสัญญา (contract) หรือเอกสารทางกฎหมายที่คู่สัญญามุ่งประสงค์จะให้ผลผูกพันตามกฎหมายภายใน ซึ่งไม่เข้าข่ายตามหลักเกณฑ์ของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๕๘ โดยส่วนราชการอาจพิจารณาส่งร่างเอกสาร ซึ่งอาจมีลักษณะเป็นสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมายดังกล่าวให้สำนักงานอัยการสูงสุด ตรวจสอบพิจารณา ก่อน ตามนัยมาตรา ๒๓ ของพระราชบัญญัติองค์การและพนักงานอัยการ พ.ศ. ๒๕๕๓
๓. เมื่อได้ตรวจสอบแล้วว่า ความตกลงไม่เข้าข่ายเป็นสัญญาหรือเอกสารทางกฎหมาย ตามนัยข้อ ๒ ข้างต้น ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องตรวจสอบเงื่อนไขตามข้อ ๒.๖-๒.๖ ของมติคณะรัฐมนตรีฯ ตามแนวทาง ดังต่อไปนี้
  - ๓.๑ ความตกลงจัดทำขึ้นตามอำนาจหน้าที่ที่มีอยู่ของส่วนราชการในระดับกรม โดยส่วนราชการเจ้าของเรื่องจะต้องตรวจสอบกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อยืนยันสถานะทางกรว่า เป็นส่วนราชการ

/ระดับกรม...

ระดับกรม และมีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำความตกลงดังกล่าว โดยอาจพิจารณาขอให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในเรื่องดังกล่าวในกรณีไม่สามารถยืนยันได้ ทั้งนี้ หน่วยงานอื่นที่ได้จัดตั้งขึ้น ไม่ว่าจะจัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติหรือกฎหมายอื่น ซึ่งมีได้มีสถานะเป็นกรมหรือเทียบเท่ากรม เช่น มีสถานะเป็นองค์การมหาชนหรือเป็นรัฐวิสาหกิจ จะไม่เข้าข่ายตามมติคณะรัฐมนตรี

๓.๒ ความตกลงไม่ได้มีเนื้อหาเป็นเรื่องสำคัญ หรือเกี่ยวข้องกับนโยบาย โดยขอให้ส่วนราชการชี้แจงวัตถุประสงค์ในการจัดทำความตกลงและสรุปสาระสำคัญของความตกลงมาเพื่อประกอบการพิจารณาของกระทรวงการต่างประเทศด้วย

๓.๓ ความตกลงไม่ก่อให้เกิดผลผูกพันงบประมาณนอกเหนือจากงบประมาณที่ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐได้รับจัดสรรโดยความเห็นชอบของรัฐสภาแล้ว

๓.๔ ส่วนราชการเจ้าของเรื่องสามารถดำเนินการตามความตกลงได้ภายใต้กฎหมายหรือกฎระเบียบที่ใช้บังคับอยู่ในขณะที่ทำความตกลงนั้น ๆ

๓.๕ โดยที่กระทรวงการต่างประเทศจะต้องเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาให้ความเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสมร่างความตกลงที่เสนอ ส่วนราชการเจ้าของเรื่องจึงควรเสนอเรื่องให้รัฐมนตรีเจ้าสังกัดเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบการจัดทำความตกลง และมีหนังสือถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ระบุข้อมูลและยืนยันข้อพิจารณาตามแนวทางข้างต้น เพื่อกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

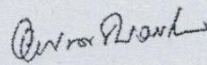
๔. สำหรับประเด็นตามข้อ ๒.๗ ของมติคณะรัฐมนตรีฯ เกี่ยวกับการให้ความเห็นชอบความตกลง กระทรวงการต่างประเทศจะพิจารณาให้ความเห็นในประเด็นว่าความตกลงที่ส่วนราชการเสนอไม่เข้าลักษณะเป็นหนังสือสัญญาตามมาตรา ๒๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และความเหมาะสมของการจัดทำความตกลงฯ ในประเด็นด้านนโยบายและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณาให้ความร่วมมือดำเนินการตามแนวทางข้างต้นต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

☐	กษ.
☐	สส.
☐	สน.
☐	สส.
☐	สปร.
☒	สน.
☐	

๕
๕๐๕-๖

ขอแสดงความนับถือ

(นายอภิชาติ ชินวรโรณ)
ปลัดกระทรวงการต่างประเทศ

กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
กองสนธิสัญญา
โทร. ๐๒ ๒๐๓ ๕๐๐๐ ต่อ ๑๑๐๗๕
โทรสาร ๐๒ ๖๔๓ ๕๐๒๐

ขั้นตอนการดำเนินการตามมติกรม. 27 มกราคม 2558 (ความตกลงระดับกรมที่ไม่ต้องเสนอกณะรัฐมนตรี)

• เจ้าของเรื่อง •

1 หน่วยงาน

ตรวจสอบว่าไม่ใช่สัญญา/เอกสาร
ที่มุ่งให้ผูกพันตาม กฎหมายภายใน

2 หน่วยงาน

ตรวจสอบเงื่อนไขตามมติ 27 ม.ค. 58

- หน่วยงานเป็นระดับกรมเท่านั้น
- ความตกลงไม่มีเนื้อหาสำคัญหรือเกี่ยวข้องกับนโยบาย
- ไม่ก่อผลผูกพันงบประมาณเพิ่มเติม
- ดำเนินการได้ภายใต้กม./กฎระเบียบที่บังคับใช้อยู่

3 หน่วยงาน

เสนอเรื่องให้รมว.เจ้าสังกัด
พิจารณาเห็นชอบ

• กระทรวงการต่างประเทศ •

4 กระทรวงการต่างประเทศ

ส่งกระทรวงการต่างประเทศพิจารณาว่า
ความตกลงไม่ใช่หนังสือสัญญาตาม ม.178 ของ
รัฐธรรมนูญ (2560) และให้ความเห็นเกี่ยวกับ
ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

5 กระทรวงการต่างประเทศ

กต. แจงผลให้หน่วยงานเจ้าของเรื่อง
ดำเนินการต่อไป